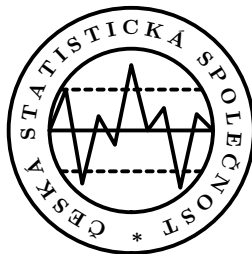

Informační Bulletin

České Statistické Společnosti číslo 2, ročník 14, 2003

Vážení kolegové, vážené kolegyně,

na jaře tohoto roku oslavila *Slovenská statistická a demografická spoločnosť* třicáté páté výročí od svého založení. Při této příležitosti se v Bratislavě dne 25. března 2003 uskutečnila za přítomnosti nejenom statistiků, ale též představitelů vlády Slovenské republiky, vzpomínková minikonference. Za naši společnost se jí jako host zúčastnil kolega J. Michálek z Masarykovy univerzity v Brně. Dovolte nám při této příležitosti popřát kolegům ze Slovenska mnoho úspěchů v další jejich činnosti.

Toto výročí vedlo redakční radu Bulletinu ČStS k zařazení následujících dvou příspěvků shrnujících některá historická fakta týkající se našich společností.

Výbor ČStS

35 rokov Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti Podle webové stránky SŠDS připravil Jaromír Antoch

Narodeniny: 28. marca 1968

Slovenská štatistická a demografická spoločnosť (SŠDS) mala svoje ustanovujúce zhromaždenie 28. marca 1968. V čase svojho založenia niesla názov *Slovenská demografická a štatistická spoločnosť pri SAV*. Jej založenie schválilo Predsedníctvo SAV na svojom 33. zasadnutí dňa 18. 12. 1967. Ďalšie podrobnosti možno získať v príspevku *Slovenská demografická spoločnosť založená od D. Vojtku* v *Ekonomickom časopise* 7/1968, XVI, str. 715–716. Činnosť Spoločnosti sa orientovala na organizáciu vedecko-odborných podujatí v oblasti štatistiky a demografie prostredníctvom vedeckých konferencií, odborných seminárov a diskusných popoludní.

22. narodeniny 28. marca 1990 = transformácia

V roku 1990, po zmenách, ktoré sa odohrali u nás v novembri 1989, prešla Spoločnosť etapou kvalitatívnych zmien vo svojej činnosti. Členská základňa sa rozšírila o významnú časť štatistickej obce – o matematických štatistikov. Vzhľadom na prevahu členov s odborným zameraním na štatistické disciplíny bol na Valnom zhromaždení členov Spoločnosti 14. 3. 1990 v Bratislave upravený názov Spoločnosti na: *Slovenská štatistická a demografická spoločnosť*. Ku tradičným aktivitám Spoločnosti v oblasti aplikovanej štatistiky, výpočtovej štatistiky a demografie sa pridružili činnosti z oblasti matematickej štatistiky. Ďalšou významnou oblasťou v činnosti Spoločnosti je štatistické riadenie kvality.

Je iste zaujímavé, že deň po 22. narodeninách SŠDS vznikla 29. marca 1990 Česká štatistická spoločnosť.

Charakteristiky činnosti

Činnosť Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti riadi Výbor spoločnosti, ktorý je volený Valným zhromaždením členov spoločnosti. Valné zhromaždenie je najvyšším orgánom Spoločnosti, je zvolávané najmenej raz za štyri roky. Prácu Výboru organizujú funkcionári: predseda, vedecký tajomník, podpredsedovia a hospodár. Operatívne činnosti zabezpečujú predseda, resp. vedecký tajomník popri prípade sekretariát Spoločnosti. Členmi výboru sú aktívni členovia Spoločnosti, ktorí boli zvolení na Valnom zhromaždení. Spoločnosť je územne členená na centrum v Bratislave a pobočky v Nitre, Banskej Bystrici a v Košiciach. V rámci odborných aktivít zakladá Spoločnosť sekcie. Činnosť sekcií riadia podpredsedovia SŠDS.

V súčasnom období má SŠDS založené sekcie:

- aplikovaná štatistika;
- demografia;
- matematická štatistika;
- štatistické riadenie kvality.

Vyvíja však činnosť aj v ďalších oblastiach ako napríklad výpočtová štatistika, štatistika životného prostredia a iné.

Členovia Spoločnosti sú z rôznych pracovísk, ako napríklad: Katedry Univerzít a ostatných vysokých škôl na Slovensku, Štatistický úrad Slovenskej republiky, výskumné ústavy, Slovenská akadémia vied, ministerstvá, banky, hospodárske organizácie, firmy a súkromní podnikatelia. SŠDS má v súčasnom období viac než 300 členov.

Pre svojich členov Spoločnosť vydávala neperiodické publikácie s názvom INFORMÁCIE a vydáva FORUM METRICUM SLOVACUM (v roku 2002

bol vydaný TOM VI). V súčasnosti sú ďalšími hlavnými publikačnými aktivitami Spoločnosti zborníky z vedeckých konferencií a seminárov. V rámci odbornej činnosti organizuje Spoločnosť konferencie, semináre, prednášky, školenia. Medzi najdôležitejšie pravidelné akcie SŠDS patria:

- *Slovenská štatistická konferencia*, ktorá je poriadaná každý párny rok. V roku 2004 bude v poradí už 12. konferencia.
- *Slovenská demografická konferencia*, ktorá je organizovaná každý nepárny rok. V poradí 9. konferencia bude zorganizovaná v roku 2003 v Tajove.
- Škola štatistiky *EKOMSTAT* sa koná každý rok. V roku 2003 sa pripravuje už 17. ročník tejto akcie.
- *PROBASTAT* – medzinárodná vedecká konferencia o matematickej štatistike.
- Medzinárodný seminár *Výpočtová štatistika*. V roku 2002 bol usporiadaný po 11. krát.
- Prehliadka prác mladých štatistikov a demografov je organizovaná v rámci seminára *Výpočtová štatistika*. V poslednom období sa darí organizovať ju každý rok. V rámci seminára prebehla v roku 2002 už štvrtý krát. Prezentované sú práce mladých štatistikov a demografov.
- *Pohľady na ekonomiku Slovenska*. Veľmi úspešnú konferenciu koncepčne vytvoril prof. J. Chajdiak. Organizuje sa v ročnom intervale od roku 2001.
- V spolupráci s Českou štatistickou spoločnosťou sa organizuje každé dva roky spoločná akcia z názvom *STAKAN* (rok 1999, v ČR) alebo *PRASTAN* (rok 2001, 2002). Cieľom tejto akcie je neprerušit' a upevňovať dobré vzťahy a vzájomné poznanie sa medzi štatistikmi z ČR a SR. Nezávisle na tejto spolupráci sa konferencia *PRASTAN* organizuje každoročne s tematickým zameraním na pravdepodobnosť, štatistiku a numerickú matematiku.
- *Demografické popoludnia*, ktoré organizačne zabezpečuje Výskumné demografické centrum pri Infostate, sú poriadané pravidelne každý posledný štvrtok v mesiaci.

Okrem pravidelných podujatí sú poriadané prednášky, konferencie a semináre k významným príležitostiam, resp. k zaujímavým témam. Napríklad v roku 1991 bola zorganizovaná konferencia s medzinárodnou účasťou na tému: „Informačné systémy a štatistika životného prostredia“. V roku 1993 sme poriadali diskusné popoludnie na tému: „Regionálne aspekty v informáciách nie sú vecou iba regiónov – niektoré Rakúske skúsenosti“, kde prednášali poprední odborníci z Rakúska. Pri príležitosti 25-teho výročia založenia Spoločnosti bola v roku 1993 zorganizovaná veľmi úspešná „Slávnostná

konferencia“. V roku 1996 bol usporiadaný seminár „Priestorové aspekty informácií“ v Košiciach a „Slovenské štatistické dni“ na MFF UK v Bratislave. Úspešná bola aj slávnostná konferencia ku 30. výročiu založenia SŠDS v roku 1998. V roku 1998 bol zorganizovaný medzinárodný seminár „Súčasný ekonomické problémy transformujúcej sa ekonomiky“ v Bratislave. V rokoch 1999 a 2000 prebehli 1. a 2. workshop „Štatistické metódy v praxi“ v Starej Lesnej. V roku 2000 zorganizovala Košická pobočka v spolupráci s KS ŠÚ SR v Košiciach seminár „Faktory vývoja sociálnej úrovne regiónov“. V roku 2001 to bola prednáška Yvesa Francheta, generálneho riaditeľa Štatistického úradu EÚ Eurostat „Harmonizácia štatistiky v Európskej únii“ a seminár „Sčítanie obyvateľov, domov a bytov – najrozsiahlejší cenzus“ v Banskej Bystrici. V roku 2002 to bol seminár „Štruktúrálne cenzusy fariem“ v Nitre.

Dôležitou súčasťou činnosti Spoločnosti je medzinárodná spolupráca. Slovenská štatistická a demografická spoločnosť má kontakty s Českou štatistickou spoločnosťou, Českou demografickou spoločnosťou, štatistickými spoločnosťami v Poľsku, Rakúsku, Maďarsku a Slovinsku. Príležitostné kontakty má Spoločnosť s odborníkmi z celého sveta.

Zaujímavým pohľadom na činnosť SŠDS je spektrum tém najvýznamnejších odborných akcií z posledných rokov:

- Úlohy štátnej štatistiky na Slovensku.
- Problémy štatistickej vedy.
- Systém výučby štatistiky a štatistikov.
- Aplikované štatistiky.
- Sociálna štatistika – nástroj riadenia spoločnosti.
- Meranie a analýza ekonomickej efektívnosti.
- Súčasný úlohy štatistiky.
- Slovenská štatistika – súčasnosť a perspektívy.
- Štatistika v manažmente.
- Štatistické metódy v bankovníctve, finančníctve a poisťovníctve.
- Podniková štatistika.
- Štatistické metódy v praxi.
- Štatistika príčin smrti – význam a úskalia.
- Information systems and Environment Statistics.
- Využitie štatistických metód v sociálno-ekonomickej praxi.
- Metódy štatistickej analýzy kvalitatívnych znakov.
- Populačné zdroje regionálneho rozvoja Slovenska.
- Štatistika v manažmente.
- Spoľahlivosť výsledkov výskumov verejnej mienky.
- Priestorové aspekty informácií.
- Demografické populudnia na aktuálne témy.

- Transformácia štátnej štatistiky, výberové zisťovania v štatistickej praxi.
- Úmrtnosť – demografické a štatistické aspekty.
- Regionálne aspekty v štatistike.
- Fenoméme národnosti (etnicity) a náboženstva v demografii strednej Európy.
- Pôrodnosť a vybrané aspekty reprodukcie obyvateľstva.
- Demografické, zdravotné a sociálno-ekonomické aspekty úmrtnosti.
- Súčasný populačný vývoj na Slovensku v európskom kontexte.
- Praktické použitie systémov štatistických a príbuzných predmetov.
- Práca s rozsiahlymi súbormi údajov.
- Vyučovanie výpočtovej štatistiky a príbuzných predmetov.
- Praktické aplikácie výpočtovej štatistiky.
- Rodina.
- Štatistika a integrácia.

Viacere informácie možné nájsť na internetovej adrese:

<http://www.ssds.sk/statis/ssds>

Ohľadnutí za činností České statistické společnosti v letech 1990 – 2003

Jaromír Antoch

Česká statistická společnost byla po řadě předběžných porad a konzultací založena 29. března 1990. Cílem bylo vytvořit společnost sdružující pokud možno všechny „domácí“ statistiky bez ohledu na druh vzdělání a oblast zaměření či aplikací. Vycházelo se přitom z konsensu, že existuje pouze jediná statistika spojená v zásadě jednotnou, byť rozsáhlou a spleťitou metodologií.

Snahy o vznik takovéto společnosti se nicméně datují mnohem dále do minulosti a diskutovalo se o nich snad na všech větších setkáních našich statistiků již od šedesátých let. Na tomto místě můžeme jmenovat zejména pokus z roku 1981 (Macháček, Cihelský, Jílek a řada dalších), který byl prakticky likvidován tehdejší vedením ČSAV. To vedlo především kolegy zaměřené na matematickou a výpočetní statistiku, že se organizovali pod hlavičkou tehdejší *Jednoty československých matematiků a fyziků*.

Při psaní následujícího odstavce jsem čerpal ze vzpomínek zakladatelů společnosti, především Jiřího Žváčka. Text jsem též poslal k náhledu Jánovi Luhovi. Jak se ukazuje, jejich pohled na minulost se poněkud liší. Pro zachování objektivity jsem se rozhodl ponechat oba základní, byť diametrálně odlišné, pohledy. K názoru pana doktora Luhy připojuji jeho slova: . . . *Podčiarkujem eminentný záujem SŠDS na dobrej spolupráci s ČSS. Uvedené poznámky malú*

za cíl iba spresniť údaje v príspevku v súlade s historickou pravdou. Rád bych též jménem ČStS potvrdil náš zájem na tomtéž. Ostatně doufám, že například poslední setkání STAKAN III. ukázal, že tento cíl je plněn nejenom na papíře ale i v praxi.

„Oříškem“¹ se ukázala otázka Slovenska. Při předběžném jednání se objevil i ze slovenské strany názor², že by mohla vzniknout Československá statistická společnost vzhledem k tomu, že tehdy existující Slovenská demografická a statistická spoločnosť se zaměřovala spíše na oblast ekonomické statistiky. Někteří zájemci o naši společnost ze Slovenska o ní například ani nevěděli. Za vedlejší produkt³ tehdejšího úsilí můžeme tedy pokládat přejmenování (dne 14. března 1990) této společnosti na Slovenskou statistickou a demografickou spoločnosť (SŠDS) a „invazi“ (spíše dočasnou)⁴ matematických statistiků do jejího vedení. Nové vedení SŠDS navázalo kontakty s přípravným výborem naší společnosti a jeho představitelé se zúčastnili všech předběžných jednání včetně ustavujícího zasedání. Je třeba říci, že vzájemné kontakty se podařilo udržet na dobré úrovni i po rozdělení ČSFR, o čemž nejlépe svědčí pravidelné společně organizované akce.

Slavnostního zakládacího aktu se zúčastnilo více než sto statistiků z celého Československa⁵ reprezentujících všechny oblasti statistiky. Snad poprvé se setkali pracovníci státní statistiky s matematiky, ekonomy, lékaři, techniky

¹ Otázka Slovenska nebola orieškom, pretože na Slovensku už 22. rok existovala spoločnosť ktorá združovala demografov a štatistikov a dokonca časť členov prípravného výboru na založenie Českej štatistickej spoločnosti (ČSS) boli členmi tejto Spoločnosti, ktorá do 14. 3. 1990 mala názov Slovenská demografická a štatistická spoločnosť.

² Pri predbežných rokovaníach, na ktorých sa za slovenskú stranu zúčastnili – na prvom rokovaní : Ing. Jozef Brezák a RNDr. Ján Luha, CSc., na druhom rokovaní : RNDr. Gejza Wimmer, CSc. – bolo zo slovenskej strany jednoznačné stanovisko: po založení Českej štatistickej spoločnosti sa na spolupráci dohodneme.

³ Názov Slovenská štatistická a demografická spoločnosť (SŠDS) bol schválený na Valnom zhromaždení dňa 14. 3. 1990 na môj návrh, za vedľajší produkt úsilia prípravného výboru na založenie ČSS to možno považovať iba veľmi, veľmi, veľmi vzdialene.

⁴ Môžem ubezpečiť autora príspevku, že invázia členov SŠDS ako aj Výboru SŠDS z kruhov matematických štatistikov je trvalá!

⁵ Vzhľadom na to, že som sa zúčastnil aj na zakladajúcom stretnutí ČSS ako oficiálny zástupca SŠDS, musím upresniť, že na tomto stretnutí boli účastníci z Českej republiky a zo Slovenska ja ako jediný zástupca.

a dalšími specializacemi na společné půdě. Plénum přímým hlasováním rozhodlo, že název společnosti bude Česká statistická společnost (ČStS).

Dalším důležitým rozhodnutím bylo, že společnost nebude členěna do samostatných územních poboček, nýbrž celá agenda bude centralizována. Místo poboček však byly ustanoveny tři základní sekce, tj.:

- ekonomická a státní statistika;
- statistická teorie a metody;
- aplikovaná a výpočetní statistika.

Na základě tajného hlasování byl prvním předsedou zvolen prof. RNDr. Jiří Anděl, DrSc., MFF UK v Praze. (Poznamenejme, že dalšími předsedy byli postupně zvoleni prof. Ing. Václav Čermák, DrSc., VŠE v Praze, Ing. Zdeněk Roth, CSc., Státní zdravotní ústav v Praze a doc. RNDr. Jaromír Antoch, CSc., MFF UK v Praze.)

Za jednu ze základních úloh společnosti byla vytyčena snaha o to, aby se pojem „statistika“ zakotvil do povědomí široké veřejnosti jako něco, co je všem užitečné a prospěšné. Nejenom jako samostatný obor (tím již v té době dávno byla), ale i jako ona „sůl“ (která je nad zlato), bez níž se neobejde snad žádná vědní disciplína. Jako mocný nástroj, bez kterého si dnes už ani nelze představit řízení nejenom státu a jeho ekonomiky, ale ani našich pracovišť či domácností. Za nástroj k získávání informací z dat. Řečeno dnešními módními slovy, za nástroj pro „dolování“ informací obsažených v datech. Jinými slovy, aby se slovo statistika nevyslovovalo s despektem a s odkazy na jeho nejrůznější zneužívání, ale aby si získalo takový význam, jaký má v celém civilizovaném světě.

Hlavní činností společnosti je (spolu)pořádání odborných konferencí a seminářů. Každoročně se jedná o několik nejenom celostátních, ale i mezinárodních, seminářů a pracovních setkání. Patří sem především několikadenní Statistické dny konané postupně v jednotlivých regionech. Dle abecedy, nikoliv dle data konání, sem patří Statistické dny hradecké, jihočeské, liberecké, olomoucké, ostravské, atd. Dále je ČStS pravidelně spolupořadatelem takových národních i mezinárodních konferencí jakými je největší a nejdůležitější domácí statisticky orientovaná konference ROBUST (pořádaná každé dva roky od roku 1980) či mezinárodní Symposia COMPSTAT (pořádaná každé dva roky od roku 1974) apod. Ve spolupráci se SŠDS bylo uspořádáno několik seminářů Prastan a STAKAN. Posledně jmenovaná akce, jež se v tomto roce uskuteční již potřetí, je ukázkou toho, že se ČStS nevyhýbá ani problematice výuky. Jak ukázaly dva semináře spolupořádané s Univerzitou Karlovou na podzim roku 2002, jež byly věnovány výuce statistiky pro nestatistiky a výměně zkušeností se zahraničními kolegy na tomto poli, jedná se o více než aktuální téma.

Další důležitou činností ČStS je publikační činnost. Každoročně je vydáno čtyři až šest čísel *Informačního bulletinu ČStS*. Jednotlivá čísla obsahují jak odborné příspěvky tak zprávy ze „statistické společnosti“, informace o odborných akcích a konferencích atd. Některá čísla jsou monotematická a jsou věnována společností organizovaným seminářům. Nahrazují de facto sborníky z těchto akcí. Jiná čísla jsou věnována důležitým problémům spojeným se statistikou jako například problematice voleb, průzkumům veřejného mínění atp., či význačným jubileím kolegů. Ze seminářů Stakan, Prastan, konferencí ROBUST a některých dalších seminářů byly vydány recenzované sborníky. Vedle toho se ČStS v roce 2001 aktivně podílela na projektu organizátorů největší české konference ROBUST, tj. na vydání CD s kompletními sborníky z letních a zimních škol ROBUST, které jako nedílnou část obsahuje i kompletní vydání Informačních bulletinů ČStS spolu s dalšími publikacemi naší společnosti vytvořenými v průběhu více než desetileté činnosti ČStS. Toto CD je k dispozici všem zájemcům. Stačí se obrátit na vědeckého tajemníka nebo na předsedu výboru. K publikační činnosti neodmyslitelně patří, že ČStS již delší dobu využívá laskavé nabídky časopisu Statistika, který vydává Český statistický úřad a který se v minulém roce stal časopisem českých statistiků, garantuje jeho metodologickou část a připravuje speciální rubriku věnovanou informacím o práci společnosti a uveřejnění vybraných prací svých členů. Tato spolupráce mezi ČStS a časopisem Statistika by měla v budoucnu být ještě užší.

Mezi již tradiční činnosti též patří podpora statistiky mezi mladými lidmi. ČStS například každoročně finančně podporuje účast studentů a doktorandů na domácích i na zahraničních konferencích.

O ČStS je možno se informovat na internetové stránce
<http://statspol.cz> či <http://www.statspol.cz>

STAKAN III.

Jaromír Antoch, Gejza Dohnal, Marek Malý

Ve dnech 23.–25. května 2003 se ve velice příjemném prostředí penzionu SOLA GRATIA v Bystrici pod Hostýnem uskutečnil již třetí seminář ČStS o výuce statistiky STAKAN, Akce, která byla pořádána spolu se Slovenskou statistickou a demografickou společností, se zúčastnilo na padesát účastníků z celého „Česko-Slovenska“. Na semináři odeznělo přes třicet přednášek. Sborník ze STAKANu III. by měl vyjít koncem tohoto roku.

STAKAN III. z pohledu mladého nadšence

Pavel Stříž

STATističtí KANToři, v tomto duchu již celkově potřetí, se letos setkali na Moravě. Přesněji v Bystřici pod Hostýnem v penzionu SOLA GRATIA (6i)¹, který je stále v péči Východomoravského seniorátu Českobratrské církve evangelické, ve dnech 23. – 25. května 2003.

Akce se konala pod záštitou České statistické společnosti (8i) ve spolupráci se Slovenskou štatistickou a demografickou spoločnosťou (7i).

Ano, ano, právě ty Bystřice pod Hostýnem (3i), které leží hned vedle legendárního poutního místa Hostýn (5i)², který řada účastníků během sobotní procházky navštívila. Já jsem si s panem Kadlecem vyšel i na horu Hostýn (obr. 1a) a na její rozhlednu (obr. 1b).

Dostatek jídla bylo pro každého, byť občas těsně. Bydlení příjemné a spánek klidný (i ve dvě hodiny ráno bylo možno na chodbách poslouchat odborné diskuze a rady; jednoduše řečeno: stále je co řešit). Měl jsem možnost být na pokoji s panem Mrověcem, v jehož abstraktu o DOE jsem objevil možnost výstavby papírových letadel přímo na místě (nakonec z časových důvodů nerealizováno). A tak jsem se nejen zabýval otázkami, řekl bych, naprosto klíčovými a existenčními, ale také výstavbou unikátního letadla z papíru formátu A4 s dráhou extrémního doletu.

Zpátky však k řešeným klíčovým a existenčním otázkám³. Náplní celé akce nebylo nic menšího než výuka statistiky a to zvláště pro nestatistiky

¹ Motto: *Ptali se studenta na zkoušce: „Proč jste se neučil?“ A student odpověděl: „Byl jsem schopen se dostat libovolně blízko k učebnici, ale ne až k ní“.* Studentský portál Xitami (10i; 15.III.2003)

Osobní poznámka: rodiče před čtvrt stoletím v této budově (tehdy internát střední průmyslové školy dřevařské) bydleli a studovali a já jsem se v tomto kraji také narodil.

² Společně s penzionem (6i) je možno doporučit, že za shlédnutí dále určitě stojí město Holešov s významnou synagogou, město Kroměříž se zámek s jedinečnou obrazárnou a zahradou, Valašské muzeum v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, hrad Helfštýn či lázně Teplice nad Bečvou s aragonitovými jeskyněmi. Blízké Hostýnské Vrchy a Beskydy skýtají řadu možností i v období ne přímo letním.

³ Osobní poznámka: mým přáním bylo, abych se dostal k bridžového stolu, např. do společnosti pánů Fabiána, Hebáka, Rotha a Žváčka. Řešily se důležité problémy a tak nebylo volného času a tento sport zůstal opět pod pokličkou.

(nestatistika, dle slov statistiků, si můžeme představit jako posluchače, pro kterého není statistika hlavním studijním a ani zájmovým oborem).

Pokud mám zmínit některé konkrétní klíčové dotazy (čtenář může posoudit sám, zda-li vedle oboru statistika připsat i jiné obory), které byly vyřčeny, pak jsou to tyto:

- Jak získat nejlepší studenty středních škol?
- Jak vyučovat sofistikované předměty?
- Kdy studentům začít vyučovat anglicky?
- Jaký zvolit záběr (hloubka, šířka) předmětů?
- Jak v EU zabezpečit pracovní místa pro vědecké síly?
- Jak vyučovat a přednášet v USA a Kanadě?
- Přežije statistika pro ne/statistiky?

Dalšími otázkami a návrhy na řešení se zabýval např. pan Hebák, jehož článek lze zájemcům doporučit. Příspěvek na zamyšlenou byl i od pana Antocha. Byl o výuce statistiky ve Francii a Itálii, ale dle mého názoru byl příspěvek mnohem komplexnější. Byl z pohledu učitele a kladl si otázky jako:

- Jak ovlivňuje školy ekonomický tlak?,
- Jak flexibilně akreditovat předměty nových směrů a trendů?,
- Kdo má učit?
- Či jak, kde a v čem pokračují nejlepší studenti?

Poznámka od pana Antocha: učitel chce učit, ale co umí – dává přehled o tom, že i učit se musí zodpovědně a že bez rozvoje to nejde ani v této práci.

Možná tyto dva příspěvky měly být už první den; hladiny důležitého zkoumání by byly zřejmé. Můžeme říci, že nám pánové dali takové *malé* domácí úkoly. Já se tedy zamýšlel, ale z větší části až doma.

Dále bylo možno vyslechnout paní Jaruškovou, která mluvila o výuce v USA a o různých pohledech tamních a domácích studentů (a to i o různém pohledu na kritiku právě absolvovaného předmětu); pana Hendla a jeho přednášku o reformě výuky matematiky (a potažmo i statistiky) v USA; pana Víška, který se zmínil o úrovni a přístupu k výuce na ekonomických oborech; pana Anděla, který vyprávěl o Simpsonově paradoxu a také o tom, jak ne úplně všechno statistické musí být vždy ve skutečnosti pravdivé; a řadu dalších přednášek, zvláště pak o výuce a o zkušenostech s výukou, zaujetím a motivací studentů. Vráťím se nyní na začátek konference a zmíním ještě pár postřehů.

Konference, pro nás „Zlíňáky“, začala opět předehtou.

Jedna z mých příležitostných návštěv kanceláře a laboratoře mého učitele pana Rytíře se odehrála před odjezdem na STAKAN III.

„Ahoj Laďo“, pozdravem jsem zahájil odjezdovou seanci.

„Dobrý den pane akademiku“, pozdrav pro pana Rytíře typický.

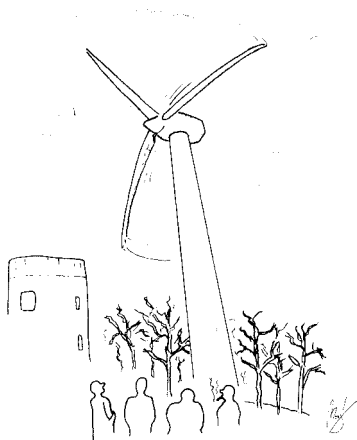
„Laďo tak vyrazíme, je skutečně nejvyšší čas, táta nás tam tedy hodí a už na nás dole čeká“.

„Počkej, počkej...“, už jsem tušil zdržení, „... pojď, ... pojď dál, tohle musíme vyplnit“...

Při bližším šetření jsem zjistil, že pan Rytíř má otevřený formulář na internetové stránce regionální televize (4i) a už do něj něco vypisuje.

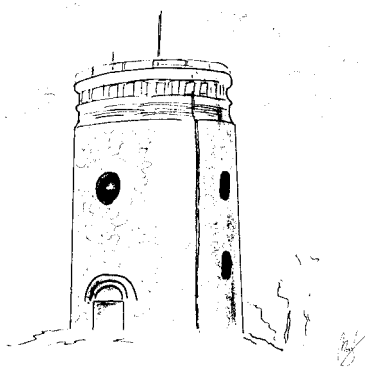
Avšak skvělý nápad pana Rytíře informovat celý svět o této mezinárodní vědecké konferenci vyšel v závěru vniiveč. Po vyplnění formuláře (o natočení příspěvku) a zatelefonování „pro jistotu“ – tedy asi po třetím nabízeném telefonním čísle (byl pátek, čas obědů) – proběhl kratičký rozhovor s redakcí televize.

„Štáb možná přijede...“, řekla (asi) slečna na druhé straně Bellova přístroje. Štáb nepřišel. Průběh rozhovoru a dílčí dotazy byly jasné: nemáte skoro žádnou šanci... (dámy a pánové).

Obrázek 1a.

Hora Hostýn (735 m n. m.)

Obrázek 1b.

Rozhledna na Svatém Hostýně

Pro mě to znamenalo jediné: přímý kontakt s neodbornou veřejností a jejich pohled na „nějaký“ vědní obor (jsem si jist, že by to dopadlo stejně u konferencí oborů jako jsou matematika, fyzika, chemie,... nebo se snad mělo jednat o sraz programátorů, stolních tenistů či o hrstku bridžistů?). Ať měla konference probíhat jakkoliv, pohledy některých lidí – dvojných, trojných a vícenásobných nestatistiků – jsou *významně jiné a významně rozdílné*.

Nápad paní Jaruškové komunikovat raději s rádiem nás ve Zlíně nenapadl a později už nebyl čas. Dobře, že to dopadlo, tak jak to dopadlo.

Na tuto konferenci jsem si naštěstí nepamatoval vzít brýle, a tak jsem si brousil zuby na diskuzi. Ale můj klidný temperament nade mnou stejně vyhrál. Nasával jsem raději informace. Bylo co a bylo od koho nasávat!

Proč nezapochybovat o stavebních kamenech na takové akci?

Můj osobní pohled je takový, že ať člověk prezentoval cokoli (či pracoval na čemkoliv), vždycky se našel někdo jiný kdo mu z jeho pohledu (z jeho zkušeností) dokázal „celou práci“ popřít.

Trochu mě zarazily nejednoznačné názory (během argumentací) na, řekl bych, statistické, skoro až axiomatické podstaty, pohled na hladinu významnosti, diskuze zda-li operovat či neoperovat na hladině pěti procent, pohledy na ne/jednoznačnost výběrového šetření (co všechno tedy lze a nelze vybrat). Po úvaze o kolmosti v MNČ (MLS) – tedy kolmost vůči hledané křivce a ne vůči ose x (nezávisle proměnné)⁴ – jsem přemýšlel, zda-li si mám být jist svým jménem a zda-li je (má být?) něco jednoznačné. Čekal jsem jen kdy z *pravděpodobnosti* bude *fuzzy*.

Pokud se na tyto problémy podíváme ještě více po ploše, tak zjistíme, že řada výsledků končí správně až v nekonečnu a tak si musíme volit přesnost, se kterou chceme pracovat. Začínáje iracionálními čísly na školách základních, přes přechod z Pascalova trojúhelníku do Gaussovy křivky – tuším-li správně na školách středních – a konče krásami házení kostkou na školách vysokých.

Krásným příkladem se ukázkově zabývali pánové Hurt a Štěpán. Pro ty, kteří neměli tu možnost se této akce zúčastnit, problém znovu připomenu:

Kolikrát musím hodit kostkou, aby se v mé sbírce dosažených bodů objevila všechna čísla 1, 2, 3, 4, 5, 6?

Situace začne být zajímavá, jakmile začnu hledat počet hodů, při kterých by mohla být pravděpodobnost rovna jedné. Víme, že se k této hodnotě blížíme limitně s počtem hodů blízcím se k nekonečnu. Při zachování alespoň některých axiomů pravděpodobnosti a matematické statistiky (nebo i zde nastane diskuze a neshody?) můžeme tvrdit, že s počtem hodů limitně jdoucím k nekonečnu, dostaneme číslo jedné blízke. Blízke a přibližující se této hodnotě s nárůstem hodů.

⁴ Z pohledu matematického (dle známého značení), např. u takto upravené regresní přímky, hledáme globální optimum účelové funkce $1/\{a^2 + b^2 \sum_{i=1}^n (ax_i + by_i + c)^2\} \rightarrow \min$; důležité však je, že řešení lze občas i nalézt. Další úvahy a rozbory nechávám čtenáři.

Avšak jakmile bych (byť jen omylem či neopatrností) řekl (nebo zaokrouhleně zobrazil), že například po 1 000 hodech je hledaná pravděpodobnost rovna jedné, tak je velmi pravděpodobné, že posluchači-studenti budou znepokojeně odcházet z mé přednášky. Výsledná pravděpodobnost bude mít za desetinnou čárkou tolik devítek, že to člověka láká zaokrouhlit, ale to právě nesmí. Jakmile to udělám, tak jsem si přidal „doplňující omezení se značným časovým odstupem“. Právě z těchto důvodů bych nazval zaokrouhlování skoro až nepřítelem statistika⁵. Můžete však se mnou nesouhlasit.

Nelze se zmínit o všech přednáškách, protože . . .

. . . bych to nazval neskutečnou horou informací, kterou nelze v kratším vydání než sborníku souvisle rozebrat.

Ovšem na přednášky pana Saxla (spolupracuje s panem Ponížilem, vyučujícím ve Zlíně na sousední fakultě) jsem se těšil dlouho předtím.

Pan Saxl měl přednášku o geometrické statistice a o historii pravděpodobnosti od útlých prvopočátků. Měl jsem možnost si v neformálním sezení poslechnout více; o přednášce na budoucí ROBUST a o tvorbě materiálů (chcete-li skript či knihy) o historii pravděpodobnosti. Který ne/statistik by na mém místě nebyl v sedmém nebi?

Jeden z diskuzních dotazů byl zaměřen na zpracování 3D objektu (vyfotografování provázku) 2D metodami (zpracování fotky geometrickou statistikou a výpočet délky tohoto provázku pokud je překřížen). Na tento dotaz by se muselo odpovědět nejlépe článkem a ve více než jen jedné větě. Upozorním zaujatého čtenáře a možná budoucího autora takové odpovědi na tuto situaci (např. výška stromu z letecké fotografie atp.):

Jak změříme délku tohoto 3D provázku z 2D fotky, když provázek necháme ve vzduchu, dotýká se a je kolmo na fotografickou desku?

Ze zajímavých projektů prezentovaných souběžně na internetu se lze zmínit o programu FRED (2i); prezentovaný paní Bartošovou, který je určen ke zpracování a zkoumání časových řad. Svým profilem a některými z cílů

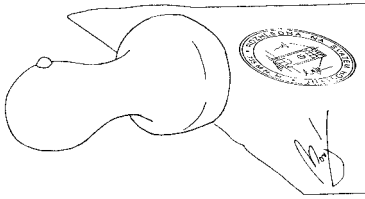
⁵ Na tento problém narazil i pan Wiener před více než půl stoletím a poukazoval zhruba na to, že ekonomové a účetní pravděpodobně nikdy nebudou potřebovat více než pár desetinných míst a pokud už na více desetinných míst narazí, tak je možná stejně zanedbají. Zmiňuje důležitost přesnosti a práci s čísly (úhel vystřelení protiletadlové střely). Na druhé straně však musíme dodat, že tento projekt byl financován – otázka desetinných míst v tomto bodě nebyla na denním programu.

bych jej zařadil k ekonomickému projektu *Banka dat a modelů ekonomiky ČR* (1i), který také vznikl pod patronátem VŠE.

Druhý projekt, který určitě stojí za zmínku, je zaměřen na automatické generování zápočtových a zkuškových písemek (chceme-li domácích úkolů) do formátů PDF a PostScriptu (9i); představil pan Linka). Projekt není zpracován jen pro vysokoškoláky a jejich vyučovanou látku, ale rozsahem pokrývá i oblasti z matematiky a statistiky na nižších stupních škol.

O dalších projektech se lze dočíst ve sborníku STAKANů I–II a na tištěné materiály ze STAKANu III se můžeme těšit již koncem roku 2003 pravděpodobně pod názvem *Výuka Statistiky v ČR a SR II.* z vydavatelství **matfyzpress**. Bude to čas vánoční, čas řady překvapení.

Co dodat závěrem?

Rád bych poděkoval panu Novozámskému za jeho grafickou podporu. Na další díla se čtenář může těšit v některém z dalších článků.

Poděkování patří také panu Antochovi za pozvání a za příležitost, že jsem se mohl této příjemné akce zúčastnit. No a pokud i zítra vyjde slunce opět na východě, tak se opět můžeme těšit na další

akci o statistice.

Rozloučím se letos se Svatým Hostýnem a Moravou obrázkovou tečkou (razítkem před vstupem do nejvyšších prostor rozhledny).

Zdroje Internet: odkazy byly funkční k 15. červnu 2003.

- (1i) <http://badame.vse.cz>
- (2i) <http://mi.fm.vse.cz/fred>
- (3i) <http://www.bystrice.cz>
- (4i) <http://www.emurfilm.cz>
- (5i) <http://www.hostyn.cz>
- (6i) <http://www.sola.cz>
- (7i) <http://www.ssds.sk>
- (8i) <http://www.statspol.cz>
- (9i) <http://zombie.kap.vslib.cz/cgi-bin/matika/matika.pl>
- (10i) <http://xitami.utb.cz/xitami/xitami.php?Clanek=351>

FaME, UTB, Mostní 5139, 762 72 Zlín

Domovská stránka fakulty: <http://fame.utb.cz>

E-mail: p_striz@fame.utb.cz, p-aj-a@email.cz

Letní škola DATASTAT03

Marie Budíková

Ve dnech 1.–5. září 2003 se v hotelu Mánes ve Svatce konala sedmá letní škola DATASTAT03 (první tři ročníky ještě pod názvem MATLAB93, MATLAB94 a MATLAB95). Tuto již tradiční akci pořádá katedra aplikované matematiky Přírodovědecké fakulty ve spolupráci s katedrou aplikované matematiky a informatiky Ekonomicko-správní fakulty. Organizátoři pod vedením doc. Ivany Horové a dr. Luboše Bauera vždy pečlivě vybírají místo konání. Účastníci letních škol se postupně sešli v Blatu poblíž Jindřichova Hradce, ve Velkých Karlovicích v Beskydech, na Čerínku u Jihlavy, v Hodůnce u Kunštátu, v Jestřabí v Hostýnských vrších, na Čiháku v Orlických horách a nyní tedy ve Svatce v krásném prostředí Žďárských vrchů.

Postupem doby se rozšiřuje zájem odborné veřejnosti o letní školu DATASTAT, letos přijelo na šest desítek účastníků z Přírodovědecké a Ekonomicko-správní fakulty MU v Brně, ze Strojní a Stavební fakulty VUT v Brně, z Přírodovědecké fakulty UP v Olomouci, Pedagogické fakulty a Fakulty informatiky a managementu Univerzity v Hradci Králové, Zemědělské fakulty JČU v Českých Budějovicích, Fakulty managementu VŠE v Jindřichově Hradci, Fakulty aplikovaných věd ZČU v Plzni, Institutu informačních technologií TUB ve Zlíně, Státního zdravotního ústavu v Praze, Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského v Brně, Fyziologického ústavu a Ústavu radiotechniky a elektroniky AVČR v Praze. Zastoupeny byly rovněž zahraniční instituce, přijeli hosté ze Zemědělské univerzity v Poznani, z univerzity na Maltě a v Lisabonu a z Výzkumného ústavu živočišných věd v Nitře.

Náplň letní školy tvořily příspěvky především z oblasti statistického a matematického modelování a aplikací statistiky v lékařství, biologii, zemědělství, životním prostředí a ekonomii. Se zájmem se rovněž setkal blok předášek věnovaný analýze řeči.

Středeční volné odpoledne, v němž doposud vcelku nepříznivé počasí ukázalo slunečnou tvář, bylo možno využít k turistickému výletu na Devět skal a Čtyři palice či k návštěvě galerií v blízkých Kameničkách, Sněžném či Hlinsku.

Čtvrteční podvečer byl věnován památce významného brněnského statistika doc. Pavla Oseckého, který náhle zemřel právě před rokem, 15. srpna 2002 ve věku 73 let. Účastníci letní školy vyslechli nejenom zhodnocení jeho vědeckovýzkumné a pedagogické činnosti, ale i řadu osobních vzpomínek na tohoto výjimečného člověka.

Je velmi potěšitelné, že řada kvalitních příspěvků, zvláště z oblasti teoretické a aplikované statistiky, zazněla od posluchačů doktorských studijních

programů z obou pořádajících kateder.

Z reakcí účastníků letní školy, kteří oceňovali příjemnou a přátelskou atmosféru vytvořenou v hotelu Mánes, lze oprávněně soudit, že akce byla úspěšná. Sborník z DATASTATu03, který vyjde v první polovině příštího roku, bude věnován památce Pavla Oseckého. Příští DATASTAT se bude konat opět za dva roky v zatím neznámém, jistě však atraktivním místě naší vlasti.

International Joint Meeting EuroMISE 2004

Marek Malý

Evropské centrum pro medicínskou informatiku, statistiku a epidemiologii Univerzity Karlovy a Akademie věd (EuroMISE centrum) pořádá ve dnech 12. – 15. dubna 2004 v Praze konferenci *International Joint Meeting EuroMISE 2004*.

V rámci akce proběhne pracovní konference Mezinárodní asociace pro medicínskou informatiku IMIA na téma *Statistical Methodology in Bioinformatics and Clinical Trials* a tři paralelní symposia s tématy

- *Biomedical Informatics and Biomedical Statistics Education*
- *Computerized Guidelines and Protocols*
- *Electronic Health Record, Healthcare Registers and Telemedicine* (symposium pořádá pracovní skupina Evropské federace pro medicínskou informatiku EFMI)

a satelitní pracovní seminář na téma *Research and Technology Development Potential in Central and Eastern Europe for Building Information Society in Healthcare*.

Česká statistická společnost je spoluorganizátorem akce spolu s Českou lékařskou společností J.E. Purkyně, Společností biomedicínského inženýrství a lékařské informatiky a Přírodovědeckou fakultou UK.

K hlavním tématům pracovní konference IMIA patří použití bioinformatiky v prognózování, statistická metodologie v soudním lékařství, statistická metodologie v genetickém poradenství, zpracování informací v klinických pokusech, statistické metody v genomice a genetické epidemiologii, výpočetní statistika v genetice, diagnóza s využitím počítače, statistické softwarové nástroje pro bioinformatiku a klinické pokusy, propojení klinických pokusů a klinických informačních systémů.

Konference si klade za cíl přinést komplexní pohled na použití statistických metod při zpracování informací v širokém spektru biomedicínských aplikací, zejména v klinických pokusech a genetice.

Informace o celé akci lze nalézt na: <http://www.euromise2004.org/>

Statistical computing provides the link between statistical theory and applied statistics. As at previous COMPSTATs, the scientific programme will cover all aspects of this link, from the development and implementation of new statistical ideas through to user experiences and software evaluation. The programme should appeal to anyone working in statistics and using computers, whether in universities, industrial companies, government agencies, research institutes or as software developers. The scientific programme for COMPSTAT 2004 will be made up as follows.

Keynote lectures

- S. Van Huffel, Katholieke Universiteit Leuven (B). Bridging the gap between statistics, computational mathematics and engineering.
- A. Barron, Yale University (USA). Function fitting with many variables: Neural networks and beyond.
- Chun-houh Chen, Academia Sinica Taipei (TW). Dimension free data visualization and information mining.
- W. Grossmann, Universitat Wien (A), M. Schimek, Universitat Graz (A), and P. Sint, Austrian Academy of Sciences, Wien (A). Thirty years of COMPSTAT and key steps of statistical computing.

Invited organised sessions, their organisers and invited speakers

- *Advances in multiple time series modelling: present impact and future potential*: G. Tunnicliffe-Wilson (Lancaster, GB). *Invited speakers*: J. Hanousek (CZ); R. Tsay (USA); G. Tunnicliffe-Wilson (GB).
- *Applications of computational statistics methods*: E. Wegman (USA). This is a Session I. of Interface Society. *Invited speakers*: A. Braverman (USA); K. Kafadar (USA); A.R. Martinez (USA).
- *Computational aspects in risk calculation and risk assessment*: L. Edler (Heidelberg, D). *Invited speakers*: L. Held (D); H. Heinzl jointly with M. Mittlboeck (A); J. Groos jointly with A. Kopp-Schneider (D).
- *Computational aspects of optimum model based design of experiments*: H. Nyquist (Stockholm, S). *Invited speakers*: H. Nyquist (S); Weng Kee Wong (USA).
- *Computational aspects of robust statistical methods*: C. Croux (Leuven, B). *Invited speakers*: A.C. Atkinson (UK) jointly with M. Riani (I); F. Critchley (UK); U. Gather (D).
- *Computational search in classification and clustering*: D. Banks (USA) and IFCS. This is a Session of the Internatinal Federation of Classifi-

- cation Societies. *Invited speakers*: D. Banks (USA); P. Hansen (CAN); H. Kiers (NL).
- *Data visualisation*: D. Cook, Iowa State University (USA). *Invited speakers*: H. Hofmann (USA); D. Swayne (USA); M. Theus (D).
 - *E-statistics*: J. Nakano (JP) and ARS IASC. This is a Session of the Asian Regional Section of IASC. *Invited speakers*: W.K. Fung (Hong Kong China); M.Y. Huh, (KOREA); R. Shibata (JP).
 - *Functional data: modelling and applications*: F. Ferraty and STAPH (Working Group on Functional Analysis) with LPS, GRIMM and INRA in Toulouse (F). *Invited speakers*: A. Cuevas (E); A. Kneip (D); J. Ramsay (CAN).
 - *High dimensional data analysis*: E. Wegman (USA). This is a Session II. of Interface Society. *Invited speakers*: G. Ostrouchov (USA); C.E. Priebe (USA); D.W. Scott (USA).
 - *Machine learning and neural networks*: V. Kurkova, Academy of Sciences of the Czech Republic, Institute of Computer Science (CZ). *Invited speakers*: S. Amari (JAP); V. Kurkova (CZ); T. Poggio (USA).
 - *Modern trends of teaching statistics for the information society*: M. Mueller, Fraunhofer Institute for Industrial Mathematics, Kaiserslautern (D). *Invited speakers*: K. Cramer jointly with U. Kamps (D); E. Neuwirth (A); G. Saporta (F).
 - *New approaches to model based cluster methods*: D. Pena, Universidad Carlos III de Madrid (E). *Invited speakers*: T. Hastie (USA); D. Pena (E); A. Raftery (USA).
 - *PLS tools for regression and structural modelling*: V. Esposito Vinzi, Universita degli Studi di Napoli Federico II (I). *Invited speakers*: H. Martens (DK); S. Wold (S); M. Tenenhaus (F).
 - *Statistical biocomputing*: Michael Schimek, Universitat Graz (A). *Invited speakers*: R. Gentleman (USA); D.B. Carr (USA); M. Schimek, Universitat Graz (A).

Tutorials

- G.H. Golub, Stanford University (USA). Numerical methods for statisticians.
- K. Hornik, Vienna University of Economics and Business Administration (A). R: The next generation.

Contributed talks

Participants are encouraged to present contributed talks, or to submit posters on following topics:

Algorithms	Model Selection
Applications	Multivariate Analysis
Bayesian Methods	Neural Networks
Biostatistics	Nonparametrical Statistics
Classification	Numerical Methods for Statistics
Clustering	Official statistics
Data Imputation	Optimization
Data Mining	Partial Least Squares
Data Visualisation	Resampling Methods
Design of Experiments	Robustness
Dimensional Reduction	Simulations
E-statistics	Smoothing
Functional Data Analysis	Spatial Statistics
Graphics	Statistical Data Mining
Image Analysis	Statistical Software
Internet Based Methods	Teaching Statistics
Machine learning	Time Series Analysis
Metadata	Tree Based Methods
MCMC	WEB Mining

Satelite meetings and related conferences

- Workshop of the Working Group Matrix Computations and Statistics of ERCIM on numerical methods in Statistics. Prague, August 27–29, 2004.
- Chemometric conference CHEMSTAT 2004. Pardubice, August 30 – September 2, 2004.
- CDAM. VII International Conference Computer Data Analysis and Modeling: Robustness and Computer Intensive Methods. Minsk, Belarus, September 6–10, 2004.

Key deadlines

- **February 2, 2004:** Latest day for the authors by which manuscripts of submitted contributions and invited papers must be delivered to the LOC in Prague in electronic format.

More information

For more informations see: <http://compstat2004.cuni.cz>
or write to compstat2004@cuni.cz

35 rokov Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti	1
Jaromír Antoch, ČStS v letech 1989–2003	5
Jaromír Antoch, Gejza Dohnal, Marek Malý, STAKAN III.	8
Pavel Stříž, STAKAN III. z pohledu mladého nadšence	9
Marie Budíková, Letní škola DATASTAT03	15
Marek Malý, International Joint Meeting EuroMISE 2004	16
Jaromír Antoch, COMPSTAT 2004 — předběžný program	17

Informační Bulletin České statistické společnosti vychází čtyřikrát do roka v českém vydání.

Předseda společnosti: Doc. RNDr. Jaromír Antoch, CSc., KPMS MFF UK,
Sokolovská 83, 186 75 Praha 8–Karlín;
e-mail: jaromir.antoch@karlin.mff.cuni.cz

Redakce: Doc. RNDr. Gejza Dohnal, CSc., Jeronýmova 7, 130 00 Praha 3;
e-mail: dohnal@fsik.cvut.cz

Internet: <http://www.statspol.cz> či <http://statspol.cz>

ISSN 1210-8022